

14.11.2018

Digi arkeen -neuvottelukunta Raportti: Nettiä ikä kaikki -kiertue

Yleisradio järjesti 13.8.-9.9.2018 Nettiä ikä kaikki -kampanjan suomalaisten digitaitojen parantamiseksi. Kampanja koostui haasteesta ja kirjastokiertueesta ja niitä tukevista mediasisällöistä. Digi arkeen -neuvottelukunta ja valtiovarainministeriö osallistuivat yhteistyökumppaneina kiertueen suunnitteluun ja toteutukseen.

Taustaa

15.6.2017 Ylen edustajat Minna Peltomäki ja Ville Alijoki vierailivat neuvottelukunnan kutsumina neuvottelukunnan kokouksessa kertomassa Digitreeneistä, joita Yle oli alkanut tuottaa marraskuussa 2016. Vierailijat kertoivat Yle Oppimisen sisällöistä sekä oppimisesta osana Ylen strategiaa ja sen painopisteitä.

Media- ja digitaidot ovat keskeinen osa-alue Ylen oppimissisältöjen tarjonnassa. Yle haluaa helpottaa arkea ja ehkäistä digitaalista eriarvoistumista yhteiskunnassa. Digitreenit ovat matalan kynnyksen ”treenejä” heille, joilla jo on vähän kokemusta tietokoneista tai muista älylaitteista. Digitreenien taustalla on myös se huomio, että digitaidot ovat tärkeitä kansalaistaitoja, joita tarvitaan myös medialukutaidon kehittämiseen.

Kokouksen päätteeksi sovittiin, että neuvottelukunta tulisi vierailulle Yleen kuulemaan lisää Yle Oppimisesta ja Ylen strategiasta liittyen suomalaisten digitaitojen vahvistamiseen, mikä on linjassa neuvottelukunnan intressien kanssa. Tapaaminen pidettiin 30.11. 2017. Yle kertoi alustavista suunnitelmistaan järjestää vuoden 2018 aikana digitaitokampanja, jonka suunnitteluun ja toteuttamiseen se toivotti mukaan neuvottelukunnan järjestöjä ja digitukea kehittävät viranomaiset VM ja Väestörekisterikeskus.

Nettiä ikä kaikki -kampanjan suunnittelutiimi

Kampanjavastaavan, Ylen toimittaja Katja Solla, johdolla suunnittelutiimi kokoontui ensimmäiseen palaveriinsa 15.1.2018. Tässä palaverissa suunnittelutiimiin jäivät vakituisesti ne toimijat, joiden toimintaan kuuluu digituen tarjoaminen ja joilla oli mahdollisuus sijoittaa henkilöresursseja suunnittelutyöhön ja kampanjan toteutukseen.

Lopullisessa suunnittelutiimissä, joka jakautui kahteen työryhmään (käytäntö ja viestintä), oli edustajia seuraavilta tahoilta:

- Vanhustyön keskusliiton SeniorSurf-toiminta
- Enter ry
- Suomen kirjastoseura
- valtiovarainministeriö
- Väestörekisterikeskus
- Yleisradio

Sovittiin että koko Digi arkeen -neuvottelukunta pidetään ajan tasalla kampanjasta. Kaikki neuvottelukunnan jäsenet olivat tervetulleita vierailulle kiertuekohteisiin. Jäseniä myös pyydettiin jakamaan tietoa Nettiä ikä kaikki -kampanjasta omissa organisaatioissaan ja omille sidosryhmilleen.

Nettiä ikä kaikki -kampanjan konsepti

Ylen kampanjan kohderyhmäksi täsmentyi + 45-vuotiaat. Kampanjan kärkiajatuksena oli haastaa ”kaikki digitaitoiset auttamaan niitä, jotka ovat pudonneet tai vaarassa pudota digikelkasta”. Suomalaisia kannustettiin osallistumaan Ylen verkkosivuilla julkaistuu haasteeseen. Sitä tukivat kiertue kirjastoihin sekä

Ylen sisällöt, kuten Seniorit somessa -tv-sarjan uusinta sekä kampanjan omat sisällöt. Kampanjalla oli nettisivu yle.fi/nettiaikakaikki.

Verkkosivulla oleva haaste

- Ylen oma toteutus, jossa yhteistyökumppaneiden rooli oli levittää tietoa haasteesta omille jäsenilleen ja sidosryhmilleen jo ennen virallista julkaisua sekä haasteen aikana 13.8.-9.9.
- Suomalaisia kannustettiin opettamaan yksi tai useita digitaitoja läheiselleen. Haasteessa oli neljä valmista "tehtävää" (kuten Yle Areenan käyttö tai sähköpostiosoitteen luominen). Opetettavan taidon sai myös valita itse.
- Haasteeseen osallistuvat auttaja ja autettava yhdessä.

Kiertue kirjastoihin

- Ylen kiertue, jossa mukana yhteistyökumppaneina olivat Digi arkeen -neuvottelukunta, Vanhustyön keskusliiton SeniorSurf-toiminta, Enter ja Suomen kirjastoseura, valtiovarainministeriö ja Väestökisterikeskus
- Kohderyhmänä +45-vuotiaat digituesta hyötyvät henkilöt
- Tavoitteet:
 - kertoa Ylen digipalveluista, kuten Yle Areena, Yle Tunnus ja Yle Uutisvahti
 - kertoa digituesta: mitä se on, mistä sitä saa, miten siten kehitetään
 - antaa digitukea paikallisten vertaisopastajien toimesta
 - kertoa digitaalisista viranomaispalveluista, Suomi.fi:stä ja Kansalaisneuvonnasta
 - tuoda esiin kirjastoja paikkana, jossa voi saada digitukea sekä tietoa digituesta

Nettiä ikä kaikki – iloa digistä -kiertueen toteutus

21.8.–4.9.2018 kiertue pysähtyi kymmenellä paikkakunnalla alueen pääkirjastossa (poikkeuksena Espoossa Sellon kirjasto). Paikkakunnat olivat Espoo, Turku, Tampere, Joensuu, Kuopio, Kajaani, Oulu, Rovaniemi, Jyväskylä ja Vaasa.

Joka paikkakunnalla mukana oli neuvottelukunnan edustajia.

- Liisa Tiainen (VTKL) kaikissa kohteissa
- Tiina Etelämäki (Enter) Espoossa
- Ville Vaarne (Kirjastoseura) Espoossa, Tampereella ja Turussa
- Eveliina Saari (TTL) Espoossa
- Kristiina Korjonen-Kuusipuro (TAY) Tampereella, Joensuussa ja Oulussa.
- Marianne Heikkilä (Marttaliitto) Espoossa
- Sihteeristön edustajia on mukana Espoossa, Rovaniemellä, Oulussa ja Vaasassa.

Ohjelma kirjastoissa

- Tarjolla oli tietoa digituesta yleensä ja digipalveluista (Väestökisterikeskus ja VM).
- Yle näytti Yle Areenan sisältöjä ja kertoi palveluistaan, myös Ylen tuttuja kasvoja oli tavattavissa.
- Saatavilla oli digiopastusta, jota vertaistukijat paikallisista yhdistyksistä ja järjestöistä antoivat.

Vanhustyön keskusliiton SeniorSurf-toiminto oli koordinoitunut jokaiselle paikkakunnalle vertaisopastajia. Kaiken kaikkiaan kiertueella oli 152 opastajaa 62 yhdistyksestä, joiden takana oli 20 katto-organisaatiota:

- Enter ry / Espoo
- Eläkeliitto /Turku, Tampere, Joensuu, Kuopio, Kajaani, Rovaniemi, Oulu, Jyväskylä, Vaasa
- Verkosta virtaa -toiminta (Eläkkeensaajien keskusliitto) / Turku, Joensuu, Kuopio, Kajaani, Oulu, Jyväskylä, Vaasa
- SenioriJelppi (Turun kansalliset seniorit) / Turku
- Ruusukorttelin hyvinvointikeskus (Turun kaupunki) / Turku

- Dikare (Auralan Setlementti ry) / Turku
- Kansalaisen it-tuki / Turku
- ATK Seniorit Mukanetti ry / Tampere
- Tampereen kaupunkilähetys / Tampere
- Joen Severi ry / Joensuu
- Invalidiliitto / Joensuu, Kuopio, Kajaani, Rovaniemi, Oulu, Vaasa
- Senioreiden ATK-yhdistys Savonetti ry / Kuopio
- IKÄBITTI (Kainuun Tietokoneyhdistys ry)
- ReSurf (Reumaliitto) / Kajaani, Rovaniemi, Oulu
- Martat / Oulu
- Geronet-tuutorit (Ikääntyvien yliopisto)
- Jyvälän Setlementti / Jyväskylä
- Digiluotsi (Jyväskylän kaupunki) / Jyväskylä
- Nettipiste Senjor / Vaasa
- Vaasan Seudun Yhdistykset ry
- Datero / Vaasa

Digitukea myös tultiin hakemaan: kiertueella kaikkiaan yli 1 400 ihmistä sai apua tai neuvoja digilaitteen, -sovelluksen tai -palvelun käytössä. Moni oli ennakkoon kuullut kiertueesta ja tuli siksi paikan päälle.

Tutkijat Eveliina Saari ja Kristiina Kuusipuro-Korjonen tekivät osalla paikkakuntia Sujuva digiarki, tuki ja osallisuus -hankkeen taustatutkimusta etnografisella otteella havainnoiden ja haastatellen osallistujia. Kiertueella kerättyä aineistoa käytetään myös esiselvityksenä rahoitusta haettaessa.

Nettiä ikä kaikki -kiertueen rahoittaminen jakautui seuraavasti:

- Kukin organisaatio vastasi oman henkilökuntansa matka- ja majoituskuluista.
- Yle järjesti kiertuetarpeiston kuljetuksen ja maksoi yhteisen esitteen painatuksen sekä kiertueen T-paidat.
- Valtiovarainministeriö kustansi kosketusnäyttökynät, joita jaettiin tapahtumassa vierailleille.

Arviot kampanjan onnistumisesta

Palaute suunnittelutiimiltä

Suunnittelutiimiin purkupalaverissa tekijät summasivat kokemuksensa näin.

- **Vanhustyön keskusliitto:** Vertaisopastajien koordinointi oli järjestölle iso urakka, mutta sen avulla SeniorSurf sai vahvistettua paikallisia yhdistysverkostoja.
- **Enter ry:** Yhdistys sai kiertueen ansiosta tunnettuutta lisää ja uusia jäseniä.
- **Kirjastoseura:** Kirjastoja aktivoitiin paikalliseen yhteistyöhön digitukitoimijoiden kanssa ja näkemys kirjastoista paikkana, josta voi saada digitukea, vahvistui.
- **VM ja VRK:** Digituki ja digitalisaation mahdollisuudet olivat positiivisesti esillä ja digituen toimijoiden valtakunnallista verkostoa vahvistettiin.
- **Yle:** Kampanja kiertueineen nosti digitasa-arvon puheenaiheeksi. Kampanjan haasteessa opetettiin neljän viikon aikana yli 5 000 digitaitoa. Kiertueella selvisi, että Yle Arena tunnetaan jo melko hyvin, ja että Yle Tunnus kiinnostaa, mutta sen hyötyjä ei vielä tunneta. Kampanjan aikana perustettu Digitreenien Facebook-ryhmä kasvoi nopeasti. Myös yritykset, mm. pankit, innostuivat kampanjan myötä tarjoamaan lisää digitukea asiakkailleen.

Yhteistyö järjestäjien kesken oli hyvää, sille toivottiin jatkoa tavalla tai toisella. Sovittiin, että jatkossakin jaetaan keskenään digitaitoihin liittyvää tietoa.

Kirjastojen palaute

Vastaajia oli yhdeksän kaikkiaan kymmenestä kiertueen kirjastosta. Lähes kaikki mukana olleet arvioivat kiertueen ”erittäin positiivisena” (7/9 vastaajista). Loput 2/9 arvioivat kiertueen melko positiivisesti.

Yhtä vaille kaikki kirjastot kertoivat tarvitsevansa jatkossa erityisesti työntekijöiden lisäkoulutusta ja uusia yhteistyökumppaneita, jotta vastaavia tapahtumia voidaan järjestää. Kuusi kirjastoa ilmoitti, että tapahtuma lisäsi heidän kiinnostustaan digitukeen melko paljon. Kolme ilmoitti, että tapahtuma lisäsi digikiinnostusta melko vähän.

Seitsemän kirjastoa yhdeksästä valitsi tapahtuman tärkeimmäksi anniksi kirjaston saaman positiivisen näkyvyyden.

Tutkijoiden palaute

Tutkijat raportoivat, että kiertueen osallistujat kokivat hyvänä, että Yle mediana tarttui positiivisesti digitalisaatioon ja digiosaamiseen sekä siihen, että kampanjan aikana tuotiin ihmisten arkikokemuksia esiin. Osallistujia arvelutti valtion palvelujen digitalisaatio, ja oman osaamisen suhteen oltiin epävarmoja. Hämmennystä herättivät lukuisat erilaiset laitteet, käyttöjärjestelmät ja jatkuva muutos. Opastustilanteessa tärkeäksi koettiin empaattinen kuunteleminen ja kannustus. Palvelujen digitalisointikehityksen vaikutuksia olisikin tutkittava lisää, samoin sitä mitä digiosallisuus vaatii kansalaisilta ja yhteisöiltä.

Vertaistukea antaneiden yhdistysten palaute

Yhteensä 61 kirjastoissa vertaisopastusta antanutta tai sen järjestelyihin osallistunutta henkilöä antoi palautetta. Heistä yli 90 % piti kiertuetta onnistuneena ja järjestelyjä toimivana. Vastaajat antoivat runsaasti kehitysideoita, joissa korostui paremman paikallisen tiedottamisen tarve.

Yhteenveto

Digi arkeen -neuvottelukunta on perustettu edistämään eri toimijoiden välistä vuoropuhelua ja tukemaan digitaalisten palvelujen kehittämistä niin, että eri väestöryhmät pystyisivät käyttämään tasavertaisesti digitalisaation tuomia mahdollisuuksia. Neuvottelukunta on monessa yhteydessä nostanut esiin, että digitaidot ovat uusi kansalaistaito, jonka edistäminen vaatii laaja-alaista ponnistelua. Tämä oli esillä mm. 13.8. Yle Radio Suomen Nettiä ikä kaikki -lähetyksessä, johon neuvottelukunnan puheenjohtaja Marianne Heikkilä osallistui.

Yleisradion satsausta Nettiä ikä kaikki -kampanjaan voi pitää merkittävänä lisänä digituen tunnettuuden lisäämiseen. Noin 75 prosenttia kaikista yli 45-vuotiaista suomalaista näki vähintään yhden kampanjan tv-mainoksista. Kampanjan runsaat sisällöt televisiossa, radiossa ja verkossa olivat monet luonteeltaan rentoja ja humoristisia, mikä madaltaa kynnystä lähestyä asiaa ja mahdollisesti vähentää digitaitojen puuttumisesta johtuvaa turhaa häpeää.

Kaikenikäisten suomalaisten digitaitojen vahvistaminen on osa Ylen strategiaa. Yle arvioi, että Nettiä ikä kaikki -kampanjan monipuolisten sisältöjen tekeminen sekä ihmisten kohtaaminen kiertueella edistivät tämä tavoitteen toteuttamista hyvin. Yle piti yhteistyötä kumppaneiden kanssa tärkeänä; järjestöjen kautta saatiin lisää käytännön kokemusta ja osaamista esimerkiksi digitaitojen vertaisopastuksesta. Kampanja toi myös digituen toimijoita entistä enemmän yhteen ja toi yhteistyölle jatkuvuutta. Jatkossa Yle kehittää Digitreenit-

sisältökokonaisuutta kurssimuotoisemmaksi ja miettii, miten voi edelleen tavoittaa eri ikäisiä digitaitojen vahvistamiseksi.

Digi arkeen -neuvottelukunnalle yhteistyö Yleisradion kanssa oli linjassa neuvottelukunnan toiminta-ajatuksen kanssa käydä vuoropuhelua yli sektorirajojen. Yhteinen päämäärä – ehkäistä digitalisaatiosta syntyvää eriarvoisuutta ja syrjäytymistä – toimi luontevana yhteistyön kulmakivenä. Neuvottelukunnan tutkijajäsenille kiertueella saadut vastaukset antoivat tärkeää tietoa: digitalisaation vaikutus osallisuuteen on tärkeä tutkimusaihe.